

STÍLUS

Bizonyára olvastak már önök is olyasmit, hogy egy diplomata a riporternak arra a kérdésére, hogy milyen konkrét eredményekkel járt excellenciád útja, a kértetett ilyen stílusban válaszolt: igen sok konkrét eredménnyel. Meggyőződésem, hogy országaink a fejlődés útján járnak, gazdag a múltjuk, fényes a jövőjük és jószándék tölti el lakóit. Az élet, a közeli és távoli jövő még sok értékes eredményt tartogat a számunkra.

Egyes diplomataknak ez a ködösítő stílusa, ami csak arra jó, hogy az ember megkerülje a kényes témákat, igen hasznosnak látszik az élet más területén is. Ezt rajtam kívül már mások is felfedezték és kitűnően alkalmazzák is. Így általában mindenféle bizottság, aminek emberek teljesítményei fölött kell dönteni, a többek között a népszerű Ki mit tud zsürije is. Ha már végképp nem tudja megindokolni, hogy három egyforma teljesítményt nyújtó zenekar közül melyik kerüljön be a döntőbe, így nyilatkozik: A zenében a ritmus az ősi, uralkodó elem. A melódia csak magasabb kultúrfokon jelentkezik. A kontrapunktikát a legteljesebben a fuga valósítja meg, míg a szonáta az összetett dalformából születik meg. Mindeme meggondolások alapján a kisbürgözdí fűvös zenekar kerül be a döntőbe. Ez, azt hiszem, elég világos.

De ugyanígy az író is, ha megkérdeznék, hogy miért hozta össze ezt a sok zöltséget, így válaszolna: A költészet tartalmát nem érzéki képekben kapjuk, amelyeket a nyelv szugerrál, hanem magában a nyelvben és az általa teremtetett, egyedül rá jellemző alakulatokban. A nyelv a szellemet csak érzékileg tudja kifejezni, az érzéket viszont csak szellemileg.

Hát ezért. Ez csak elég világos.

Kálmán László

FERNAND LÉGER

KOMPOZÍCIÓ

ARANYLAKODALOM A KAZETTÁBAN

Megszületett a kisbaba, a házaspár boldog volt. A férj másnap elővette a fényképezőgépet, befűzte a filmtekercset és elment a klinikára, hogy lefényképezze a babát. Amikor egy hét múlva a felesége és a kisfiú visszaérkezett a lakásba, újból csinált egy felvételt.

— Hívasd elő — kérte az asszony —, olyan kíváncsi vagyok a képekre...

A férj csodálkozva kérdezte: — Csak nem gondold, szívécském, hogy két kép miatt tönkreteszem az egész filmtekercset?

— A sötétkamerában levágják róla az exponált filmet. Legfeljebb három-négy kockát veszünk.

— De édes szívem, megtörténhet, hogy rosszul teszik vissza. És akkor az egész film fényt kap. Ne légy olyan türelmetlen. Majd csak az egész filmtekercset hívjuk elő!

Amikor a kisfiú járni kezdett, megörökölték az első tipegő lépést. Az asszonyka újra kérlelni kezdte a férjét, hogy csináltassák meg a képeket:

— Hogy is ne — hangzott a válasz. — Még harminchárom kocka van a filmen!

Telt-múlt az idő, a kisfiú óvodába került. Új felvétel készült. Az asszony már nem is sürgette az előhívást. Tudta, hogy mit válaszolna a férje: még harminckett kocka...

Az asszony egy évvel később kislányt szült. A Lujza nevet kapta.

— Most több felvételt csinálj — kérte a fukar férjet.

— Csak nem azért akartad Lujzikát,

hogy hamarabb előhívassam a tekercset? — gyanakodott a férfi.

Három kép készült a kislányról. Az egyik egy napos korában, a másik egy éves születésnapján, a harmadik a bátyjával együtt, aki már iskolába járt.

Az asszony már régen belenyugodott abba, hogy a férje a fogához ver minden garast. Néha vágyakozva gondolt a felvételekre: vajon hogy szorult annak idején egy évtizeddel ezelőtt a kép? Amikor a fiú érettségizett, az apa — feleségének legnagyobb ámulatára — három felvételt csinált, sőt, midőn Lujzika férjhez ment, nem kevesebb, mint négy kép készült. Ekkor már csak huszonegy filmkocka volt a tekercsben.

Egy nyáron az asszonyt a szakszervezet beutalta a balatoni üdülőbe. Bőrdíjébe csempészte a gépet és a magyar tenger partján tíz felvételt készített.

Az ezüstlakodalmukon ismét készült néhány kép, majd amikor a fiú doktorált és még később, midőn elvette feleségül az egyik kolléganőjét. Ekkor a tekercsben már csak egy, azaz egy filmkocka volt. Erre az aranylakodalomra került: a gyerekek, az unokák és a vendégek.

Másnap végre előhívták a filmet.

— Látod, ez a kisfiúnk egy napos korában — mutatta büszkén a feleség —, ez pedig a legkisebb unokánk menyasszonya.

A férj arca elborult:

— Talán jövőre már kicsinyük lesz...

Meghagyhattuk volna az utolsó kockát...

Palásti László

Andrássy Lajos versei

PRÁGAI ANZIKSZ

Prágából, hol most állandó Tavasz van — s ezerkilencszázhatvannyalcat irnak, mit küldjek én, mit egytagú-magam (se nőm, se Tátrám, s nincs egy agaram, hogy futását — mit lábam már nem óhajt, — legalább lesném, elheverve oldalt a Hradzin alján) — lustán nyúló sorral elmondhatnék, hogy úgy értsed, ahogy van: a Moldva csendes, szürkés folyamában Vas-kor, Atom-kor hordaléka úszik, az utcán sürgő emberek közt állók egy kirakatnál: „Koholt perek”... S kúszik az éj a fényre, s fény gyűl ablakokban, mögöttük asztal, akták, — s emberek közt füstös viták, itélő-, s védő-harc dúl, másutt csók közben vetnek éjt köntöst. Itt bölcső ring, ott sirt nyit jó a rossznak...

Fáradt az ész, — nincs útja most a szónak.

(Prága, 1968. máj. 15.)

AMERIKA

a szívátültetések korában

Az Óceánból vérhabot kavart s a szirtek ormán átcsapott a szél, feketén mint a gyászkezdő, s zokogva vállamra omlott... En, mint aki él, de érzi: élte véges, nyomorultan a Napba néztem, s nem mint aki fél, kérdeztem: „Blaiberg mosolyára, költő: ki adná szívét most e másikért?”... Adnám magam! Adnám? — de vajh mit érne, zubog-e úgy még ebben is a vér, mint zubogott e kétszer-bátorleány? S döllyf-szövetségétől, orvól ez se véd: a Kánaánból — sírkertek, a Jögből — erőszak, ólom, vértócsák, pokolnász! ... Aki erős volt sorsát végig élni, élére állva nyílt mellet egy új s más türelmetlenség szentebb igazának, az örült-coltok fékvesztett honában: lehet-e szívem annak új-szülője?!

Az Ó szívével kéne kezdjek itt kommunistaként mindig valamit!

(1968. jún. 14.)

E. J. PILDROOSZ

FINÁLÉ

AZ ELSŐ FÉL ÉV

Írta: Papp Gyula

Fél év után koral lenne még általános tapasztalatokról beszélni a kultúra és az új mechanizmus kapcsolatában. Fél-év az új gazdasági irányítási rendszer szempontjából sem olyan hosszú idő, hogy eredményei máris kibontakoznának.

Az első időszak legfontosabb kérdése közé tartozik, hogy mindazok, akik városunkban felelősek a kultúráért, pontosan értsék, miről is van szó. Nem árt tehát emlékeztetni ezekre a kérdésekre. Mindenekelőtt arra, hogy a kultúrpolitikai célok és elvek az új helyzetben is változatlanok. Azokat továbbra is a szocialista jelleg, a magasfokú eszméiség határozza meg. Az új gazdasági mechanizmus a művelődésügy területén mindenekelőtt az ésszerűbb gazdálkodást, gazdasági eszközeink célszerűbb, a szocialista kultúrát jobban segítő csoportosítását és felhasználását jelenti. Szeged kulturális intézményeinek vezetői megértették ezt a legfontosabb kérdést és a kultúra fő területein, a közoktatásban, a népművelésben, a művészeti életben megkezdődött az elvek realizálódása.

A város kulturális életének sokszínűségét azonban nagymértékben fokozná, ha a kormány nagyon helyesen meghirdetett decentralizálási politikáját az illetékes központi szervek sokkal erőteljesebben támogatnák kulturális területen is. Igaz, ez a kérdés is a megvalósulás stádiumába lépett. Jól reprezentálja ezt a Szegedi Szabadtéri Játékok országos jelentősége. Ugyanakkor visszahúzó erővel is jócskán találkozzunk. A város önálló, sajátos, de a fenti céloknak maradéktalanul megfelelő kulturális életét csak úgy lehet reálisan fejleszteni, ha Szeged rendelkezik azok-

kal az életfő lehetőségekkel, melyeket a kultúrával foglalkozó gazdasági vállalatok jelentenek.

Arra gondolok, hogy a vidék iparosításához hasonlóan, és budapesti üzemek vidékre telepítésének példája nyomán, a kultúrával foglalkozó vállalatok is hoznának létre vidéki decentrumokat. Ez jelentené a vidéki városokban azt a bázist, melyre művészeti áganként építeni lehetne.

Az új mechanizmus másik legizgalmasabb kérdése: hogyan alakul az új helyzetben a kultúra támogatása; a gazdaságosság elve milyen hatással van művelődésügyünkre, fennáll-e a kommercializálódás veszélye. E kérdés nem problémamentes.

Azt a legfontosabb elvet, hogy a kultúrára fordított összeg nem csökkenhet, Szegeden is sikerült érvényesíteni. A városi tanács költségvetésében a tanács művelődésügyi intézmények költségvetésében 1967-ben 76 979 000 forint szerepelt előirányzatként. Ez az összeg 1968-ban 78 806 000 forintra emelkedett, tehát 1 827 000 forinttal nőtt. (A felújítási hitelek ezekben az összegekben nem szerepelnek.) Ebből a több mint másfél millió forintos növekedésből a kulturális jellegű összeg megközelítően 1 millió forint. A növekedés elsősorban a művészeti jellegű intézményeket érintette. A Szegedi Nemzeti Színház állami támogatása például 100 ezer forinttal emelkedett.

Bizonyos azonban, hogy az egyes intézmények költségvetését tekintve vannak visszaesések is. A Móra Ferenc Múzeum költségvetését 140 ezer forinttal csökkentették. A rendelkezések értelmében valamennyi költségvetésből törölni kellett a 09-es rovatot, a beszerzésekre fordított összeget. Ez az intézkedés elsősorban a városi Somogyi Könyvtárat érintette. A könyvtár költségvetéséből az állományfejlesztésre tervezett 100 ezer forintot törölték; később ennek 50 százalékát a pénzügyi szervek mégis biztosították. A városi tanács végrehajtó bizottsága a bevételi többlet elosztásakor a könyvtár számára még 150 ezer forintot biztosított, s ezzel megközelítettük a könyvtár állományfejlesztésére fordított előző évi hitelkeretét, amely a költségvetés eredeti összege és a póthitel együttes összege alapján alakult ki.

A tanács művelődési otthonok költségvetése — a beszerzésekre előző években fordított hiteket nem tekintve — változatlan. A szakszervezeti művelődési otthonoknál ugyanakkor 45 ezer forint mutatható ki hiányként az 1967. évi költségvetéshez viszonyítva. A Szakszervezetek Megyei

Tanácsa által fenntartott könyvtárak ez évi költségvetési kerete szintén változatlan. A vállalatok részéről a könyvtárak fenntartására biztosított összeg ez évben is 91 ezer forintot tesz ki.

A költségvetési összegek változatlansága azonban az áremelkedések miatt nem megnyugtató. A színházat, a textiliák és faárak árának növekedése, más kulturális jellegű intézményeket pedig elsősorban a szolgáltatási díjak emelkedése érint kedvezőtlenül. (A színház egy havi vízdíja 1967-ben mintegy 900 forint volt, most 3200 forint; plakátragasztási költsége 25 ezer forinttal emelkedett; nagyjában ugyanennyi a növekedés a plakátok nyomdai költségeiben.) A hirdetési és nyomdai költségek a művelődési otthonokat, a tanács népművelési csoportját, a könyvtárakat is hátrányosan érintik. Problémákat okoz a terem-bérleti díjak nagyarányú emelkedése. Ezek közül is elsősorban a központi nagyrendezvények (irodalmi estek, film-harmónia hangversenyek) célját szolgáló Tisza Szálló díszterme bérleti díjának 1 ezerről 2500 forintra történő emelése. A városi Somogyi Könyvtár működésében a folyóiratok árának — elsősorban a külföldi lapokról van szó — jelentős növekedése okoz gondot. A 15—25 százalékos ár-emelkedés miatt a folyóiratok egy részét le kellett mondani.

A tanács hatáskör növekedése befolyásolta az új gazdasági mechanizmus által teremtetett helyzetet. A városi tanács felismerve az alkotó tevékenység támogatásának szükségességét, a kultúra egészére kiható intézkedéseket tett a képzőművészeti ház és a színház létrehozásában. Vég-eredményben néhány ilyen intézkedés is jelentős támogatást hozhat a város kultúrájának alakulásában.

Az új gazdasági mechanizmusnak a kultúra területére való alkalmazása több vonatkozásban teremtetett új intézkedéseket. Ezek közül az egyik legjelentősebb a kulturális alap létrehozása. A kulturális alap célja, hogy segítségével a művészeti intézmények tevékenységét kulturálisan helyesen lehessen befolyásolni. Ebből az alapról támogatják a színházak kiemelkedő, eszmileg jelentős előadásait, ebből biztosítják az ilyen jellegű darabok bevételi kiesésének kiegészítését, az ifjúsági előadások támogatását stb. A központilag biztosított kulturális alap összegét azok a járulékok növelik, amelyekre a színházak bizonyos darabok után fizetnek be. Vagy nézőként — jegyenként — 1 forintot, vagy a bevétel bizonyos százalékát. A járulékoltság a